๓

นโยบายแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ของเขมรแดงต่อชาวจาม

The Khmer Rouge discrimination policy toward Cham

ณัฐพร ไทยจงรักษ์
Nathaporn Thaijongrak

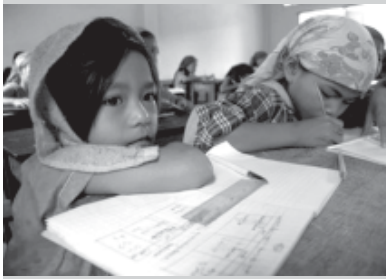

ภาพเด็กชาวจาม
http://mythicaldude.typepad.com/mythicaldude/images/school.jpg

บทคัดย่อ

ชาวจามตกเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เขมรแดงจับตามองและพยายามควบคุมอย่างใกล้ชิด แม้ว่าในช่วงแรกก่อนการขึ้นสู่อำนาจของเขมรแดงดูเหมือนว่านโยบายนี้ไม่ได้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดมากนัก แต่ภายหลังจากการสถาปนากัมพูชาประชาธิปไตยแล้ว นโยบายการแบ่งแยกกลับรุนแรงมากขึ้นมีการประกาศกฎข้อบังคับที่เป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาในชุมชนจามนำไปสู่การกบฏต่อต้านส่งผลให้ชาวจามจำนวนมากเสียชีวิต และผลของนโยบายแบ่งแยกนี้ยังคงสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน

Abstract

Cham is one the ethnic groups in Cambodia which has been fallen into a victim of The Khmer Rouge's regime. The Khmer Rouge had gained power, it used compromise policies towards the Cham. However everything was changed. After the establishment of The Democratic Kampuchea. The regime set up various rules which took away the rights of Chams to practice Islam. Subsequently, Cham people struggled to revolt against the regime. Most

Cham people were killed. Even today, impact of the Khmer Rouge discrimination policy are still visible in the Cham communities.

ในปัจจุบันประเด็นเกี่ยวกับการตั้งศาลตัดสินคดีอดีตผู้นำเขมรแดงเป็นที่สนใจทั้งในกัมพูชาและต่างประเทศ การตั้งศาลตัดสินคดีทำขึ้นเพื่อให้มีการนำตัวอดีตผู้นำเขมรแดงซึ่งได้กระทำอาชญากรรมร้ายแรงในข้อหาอาชญากรรมต่อมนุษยชาติและอาชญากรสงครามมาขึ้นศาลพิจารณาคดีเพื่อรับโทษในการกระทำความผิดดังกล่าว ข้อหาดังกล่าว มาจากข้อเท็จจริงที่ว่า มีประชาชนจำนวนมากเสียชีวิตในช่วงเวลาที่เขมรแดงครองอำนาจด้วยเหตุผลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเพราะความอดอยาก ทำงานหนัก โรคภัยไข้เจ็บ หรือถูกสังหาร การประมาณการจำนวนตัวเลขผู้เสียชีวิตในสมัยเขมรแดงโดยรวมยังไม่ได้มีการแบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในกัมพูชา ซึ่งนักวิชาการที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับเขมรแดงได้ประมาณการณ์ไว้แตกต่างกันไปมีตั้งแต่หลักแสนไปจนถึง 2 ล้านคน* และบ่อยครั้งที่สื่อมวลชนเขียนกล่าวอ้างถึงจำนวนผู้เสียชีวิตมากจนเกินความเป็นจริง โดยระบุตัวเลขของจำนวนผู้เสียชีวิตมากถึง 3 ล้านคน และยังคงเขียนเช่นนั้นอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน

แม้ว่าการตั้งศาลตัดสินคดีผู้นำเขมรแดงจะมีการเปลี่ยนข้อหาจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มาเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติและอาชญากรสงคราม แต่ก่อนหน้านี้มีการกล่าวอ้างถึง การปกครองของเขมรแดงว่า เป็นระบอบฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ โดยมีการอธิบายเหตุผลไว้ว่า ส่วนหนึ่งมาจากการที่เขมรแดงมุ่งทำลายกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ในกัมพูชาคือ ชาวจาม เวียดนาม ไทย จีน แขมร์กรอม และลาว และยังมุ่งทำลายกลุ่มศาสนาต่างๆ ด้วย (พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์, 2541: 321) หนึ่งใน

*ดูรายละเอียดใน Michael Vickery, 1999. **Cambodia 1975-1982: 55.**

กลุ่มชาติพันธ์ที่น่าสนใจคือ ชาวจามถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นกลุ่มใหญ่ที่สุดที่อาศัยอยู่ในดินแดนกัมพูชาและได้รับผลกระทบจากนโยบายของเขมรแดงค่อนข้างมาก

ชาวจามเริ่มอพยพเข้ามาสู่กัมพูชาหลังจากที่เวียดนามยึดครองอาณาจักรจามปาในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 15 ชาวจามนับถือศาสนาอิสลามและแต่งงานกับชาวมาเลย์ ในช่วงครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 17 สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือ สมเด็จพระรามาธิบดีองค์จันท์อิบรอฮีม (ค.ศ.1642-1658) พระองค์เปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ชุมชนมุสลิมทั้งมาเลย์และจามขยายอิทธิพลทางการเมืองมากขึ้น (Kersten, 2006: 1) ปัจจุบันชาวจามส่วนใหญ่มักตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบทใกล้ริมแม่น้ำโขงและโตนเลสาบ อาศัยอยู่ใน 6 เขต** ได้แก่ กำปงฉนัง กำปงจาม กำปอต พระตะบอง กัณดาลและโพธิสัต ประกอบอาชีพประมง เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรและทอผ้า นอกจากนี้มีชาวจามอีกส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ชานเมืองกรุงพนมเปญ พวกนี้ผูกขาดอาชีพการฆ่าสัตว์เนื่องจากคนเขมรส่วนใหญ่ไม่นิยมประกอบอาชีพนี้ ชาวจามมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีการศึกษาตามแบบคัมภีร์ทางศาสนา อยู่รวมกลุ่มกัน มีศาสนสถานภายในหมู่บ้านเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมภายในชุมชน รวมถึงมีการแต่งงานกันเฉพาะภายในหมู่ชาวจามด้วยกันเท่านั้น มีบ้างที่แต่งงานข้ามกลุ่มแต่ดูเหมือนว่าไม่มากนักเพราะชาวจามนิยมที่จะแต่งงานกันภายในชุมชนของตนเองมากกว่า

การที่ชาวจามมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มจึงทำให้ดูเหมือนว่าถูกโดดเดี่ยวจากชุมชนอื่น อย่างไรก็ตามในหลายพื้นที่ความสัมพันธ์ของชุมชนเขมรและจามมีความใกล้ชิดกันมาก เช่น หนึ่งในสองชุมชนจามบริเวณเมืองอุดงค์ (ห่างจากกรุงพนมเปญไปทางตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 40 กิโลเมตร) ภาษาที่ชาวจามกลุ่มนี้ใช้ในชีวิตประจำวันคือ ภาษาเขมร นอกจากนี้มีการแต่งงานระหว่างชาวจามกับชาวเขมร รวมถึงชาวจามกับชาวจีนและชาวจามกับชาวเวียดนามด้วย นำไปสู่การที่คนจีน เวียดนามและเขมรหันมาเปลี่ยนศาสนาโดยการนับถือศาสนาอิสลาม (Vickery, 1999: 181) ดูเหมือนว่าชาวจามและชาวเขมรที่ยังไม่ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนา

**ใช้ทับศัพท์ คำว่า "เขต" (ខេត្ត) ในภาษาเขมร เทียบเท่าได้กับ "จังหวัด" ในภาษาไทย

อิสลามในเมืองดังกล่าวมีภาษาและรูปแบบการดำรงชีวิตที่ใกล้เคียงกันต่างกันเพียงการนับถือศาสนาเท่านั้น

อย่างไรก็ตามความรู้สึกแบ่งแยกระหว่างชาวเขมรและชาวจามเป็นความรู้สึกที่ยังคงมีอยู่โดยทั่วไปชาวจามมักเห็นว่าพวกตนได้รับการดูถูกจากคนเขมรและไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Kiernan, 1997: 252) ในขณะที่คนเขมรมองว่าชาวจามเป็นพวกที่น่ากลัว ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ก็มองชาวจามในรูปแบบที่เป็นพวกที่ไม่น่าไว้วางใจด้วยเช่นกัน (So, 2005)

การมองกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอย่างหวาดระแวงทำให้ในช่วงรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยชาวจามตกเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ถูกเพ็งเล็งเป็นพิเศษจากเขมรแดง ถ้าเชื่อว่าแนวคิดของเขมรแดงมีการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์อยู่จริง จะพบว่าชาวจามอยู่ในฐานะที่เป็นทั้งชนกลุ่มน้อยและเป็นกลุ่มศาสนาซึ่งเขมรแดงมองว่าพวกนี้คือกลุ่มที่แปลกแยกออกไป จากแนวคิดเช่นนี้ส่งผลให้ชาวจามจำนวนไม่น้อยต้องเสียชีวิตลงภายใต้การปกครองของรัฐบาลเขมรแดง

จำนวนประชากรชาวจามในช่วงก่อน ค.ศ.1975 ซึ่งศูนย์เอกสารกัมพูชา (Documentation Center of Cambodia) ประมาณไว้ว่า น่าจะอยู่ที่ร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรกัมพูชาทั้งหมดซึ่งในขณะนั้นมีประชากร 7,000,000 คน เท่ากับว่ามีชาวจามทั้งหมดประมาณ 700,000 คน อีซา โอซมา นักวิจัยของศูนย์เอกสารกัมพูชาระบุว่า หลังการสิ้นอำนาจของรัฐบาลเขมรแดงในค.ศ.1979 มีชาวจามที่ยังมีชีวิตอยู่ในดินแดนกัมพูชา 200,000 คน ถ้าจำนวนผู้เสียชีวิตมีทั้งหมด 2,000,000 คน จะมีชาวจามเสียชีวิตประมาณ 400,000-500,000 คน เท่ากับว่าอัตราการเสียชีวิตของชาวจามจะมากกว่าชาวเขมรสองหรือเกือบสามเท่า (Osman, 2002: 2)

ข้อถกเถียงเกี่ยวกับจำนวนชาวจามที่เสียชีวิตนั้น นำไปสู่การโต้แย้งกันของนักวิชาการซึ่งศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับเขมรแดง ดังปรากฏให้เห็นใน "Bulletin of Concerned Asian Scholars" ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 และ 2 (ม.ค.-มี.ค. 1990, เม.ย.-มิ.ย. 1991) เบน เคียร์แนนได้สรุปถึงจำนวนชาวจามก่อนค.ศ.1975 ว่ามีประมาณ 250,000 คน เหลือเพียง 173,000 คน ในค.ศ.1979 หลังจากประมวลจาก

หลักฐานต่างๆ เช่น อัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรในชุมชนจามเคียร์แนนได้เพิ่มจำนวนประชากรจามก่อนค.ศ.1975 ว่ามีไม่ต่ำกว่า 260,000 คน (Kiernan, 1990: 35) ซึ่งไมเคิล วิคเคอรีเห็นไปในทางตรงกันข้ามและมองว่าเป็นการยากลำบากที่จะหาข้อสรุปของจำนวนชาวจามก่อนที่เขมรแดงขึ้นสู่อำนาจได้ และการระบุถึงจำนวนชาวจามที่เสียชีวิตเช่นนั้นน่าจะเป็นจำนวนที่มากเกินไป (Vickery, 1990: 31-32)

อย่างไรก็ตามจากโทรเลขฉบับที่ 15 ค.ศ.1975 ในศูนย์เอกสารกัมพูชาได้มีการระบุถึงจำนวนชาวจามว่ามีมากกว่า 100,000 คน หลังจากที่ 50,000 คนถูกอพยพไปยังภูมิภาค*อุดรและพายัพ (Telegram of the Khmer Rouge NO.15:1) ทำให้ทราบว่าในภูมิภาคบูรพาบริเวณเขตกำปงจาม กระแจะ ไพรแวงและสวายเรียงมีชาวจามอาศัยอยู่มากกว่า 150,000 คน ในที่นี้ยังไม่รวมชาวจามซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณอื่นๆ รวมถึงในเมืองใหญ่ต่างๆ อีก เช่น กรุงพนมเปญหรือในพระตะบอง แม้ว่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับตัวเลขที่ไม่แน่ชัดของชาวจามก่อน ค.ศ.1975 และจำนวนชาวจามที่เสียชีวิตในช่วงที่เขมรแดงปกครองแต่จำนวนของจามที่รอดชีวิตจากแหล่งข้อมูลทั้งสองตรงกัน

จากประเด็นการถกเถียงของสองนักวิชาการดังกล่าวนำไปสู่การโต้แย้งเมื่อมีการกล่าวถึงนโยบายการกีดกันทางชาติพันธุ์ของเขมรแดงว่า สิ่งที่เกิดขึ้น อยู่บนพื้นฐานแนวคิดของการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์หรือเป็นเพียงแค่การที่เขมรแดงมองชาวจามว่าเป็นกลุ่มศาสนาและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นซึ่งตามหลักแล้ว พวกนี้ถือเป็นพวกปฏิกิริยาซึ่งเป็นศัตรูของการปฏิวัติ*ที่จำเป็นที่จะต้องบีบคั้นและควบคุมให้อยู่ภายใต้กฎระเบียบเดียวกันทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานที่ถูกผลิตขึ้นในยุคหลังจะพบว่า ข้อถกเถียงที่ชี้ว่าเขมรแดงมีทัศนคติกีดกันและแบ่งแยกต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมีน้ำหนักน่ารับฟังมากกว่า

---

*ภูมิภาคเป็นหน่วยการปกครองที่มีการนำเอาเขตเดิมมากกว่าหนึ่งเขตมารวมกันเป็นหนึ่งภูมิภาค

*ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Michael Vickery. 1999. Cambodia 1975-1982. และ Serge Thion, 1993. **Watching Cambodia.**

โดยวางอยู่บนข้อมูลและหลักฐานที่มีมากขึ้น ดังนั้นบทความชิ้นนี้ มุ่งแสดงให้เห็นถึงนโยบายของเขมรแดงที่มีต่อชุมชนจาม ทั้งในช่วงก่อนการขึ้นสู่อำนาจและในช่วงการสถาปนารัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยซึ่งการบีบคั้นต่อชุมชนจามเพิ่มมากขึ้นตามลำดับในช่วงนี้ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงผลของนโยบายแบ่งแยกและกีดกันทางชาติพันธุ์ของเขมรแดงที่ส่งผลโดยตรงต่อชุมชนจามในปัจจุบัน

ในการประชุมมหาสันนิบาต ในวันที่ 25-27 เมษายน ค.ศ.1975 ซึ่งมีกรรมาภิบาล*เขมรแดงจำนวนหนึ่งเข้าร่วมประชุมพร้อมกับสมาชิกคณะกรรมาธิการมัชฌิมพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา** เพื่อร่างรัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศ มีการประกาศว่า “ประชาชนกัมพูชาและกองทัพปฏิวัติต้องการให้สังคมกัมพูชาเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความสุข ความเท่าเทียมกัน ความยุติธรรมและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ปราศจากความร่ำรวย ยากจน การเอารัดเอาเปรียบทางชนชั้น เป็นสังคมที่ประชาชนอาศัยอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขภายในชาติที่เป็นเอกภาพและร่วมมือกันทำงานเพื่อเพิ่มการผลิตเพื่อสร้างและป้องกันประเทศของเรา” (ราอูล แจนนาร์, 2002: 38) ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในมาตราที่ 1 ของรัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตยในเวลาต่อมา “รัฐกัมพูชาคือ รัฐของประชาชนกรรมกร กสิกรและพลกรกัมพูชาทั้งหลาย” (ฮวด รุทธี, 1997: 52)

นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 20 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ระบุว่า “ประชาชนชาวกัมพูชาทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อตามความเชื่อหรือศาสนาใดๆ ก็ได้ แต่ไม่อนุญาตให้มีศาสนาปฏิกิริยาซึ่งทำลายกัมพูชาประชาธิปไตยและประชาชนกัมพูชาอย่างเด็ดขาด” (ฮวด รุทธี, 1997: 56) ในหลายมาตรามีการใช้คำว่า “ประชาชนกัมพูชา” แทนที่จะเป็น “ประชาชนเขมร” ซึ่งการเขียนรัฐธรรมนูญเช่นนี้เป็นนัยยะที่แสดงให้เห็นถึงการพยายามที่จะไม่แสดงออกให้เห็นถึงการแบ่งแยกทางเชื้อชาติในเบื้องต้นและเป็นการกล่าวถึงประชาชนโดยรวม

---

*เทียบได้กับคำในภาษาไทยว่า พลพรรค และในภาษาอังกฤษว่า Cadre หมายถึง เจ้าหน้าที่หรือสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา

**หมายถึงคณะกรรมาธิการกลางพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา

เบน เคียร์แนนมองว่า การใช้คำเช่นนี้คือ การผสมผสานระหว่างจารีตก่อนชาตินิยมเข้ากับการใช้คำของคอมมิวนิสต์สากล (Kiernan, 2001: 200-202)

อาจวิเคราะห์ได้ว่าในช่วงแรกเขมรแดงประสบปัญหาในเรื่องเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาลซึ่งดูเหมือนว่ามีความไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา ส่วนหนึ่งมาจากการที่คณะกรรมาธิการพรรคยังไม่สามารถดึงอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางได้อย่างเด็ดขาด เห็นได้จากการดำเนินนโยบายภายในแต่ละภูมิภาคซึ่งมีความแตกต่างและหลักหลั่นกันออกไปตามแต่ที่เลขาธิการภูมิภาคเห็นสมควรและมีหลายครั้งที่เกิดการประนีประนอมเพื่อลดการต่อต้านจากประชาชน ดังนั้นส่วนหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเพื่อไม่ให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนในช่วงเวลาที่รัฐบาลยังไม่มั่นคง ทำให้การประกาศรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนรับรู้ได้ในขณะนั้นต้องใส่รายละเอียดในส่วนที่ไม่มีอะไรต่างออกไปจากรัฐธรรมนูญอื่นๆ

อย่างไรก็ตามนโยบายหรือเจตจำนงของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยไม่ได้เป็นไปตามข้อความดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด มีการแฝงแนวคิดในการกดขี่หรือแบ่งแยกทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์อยู่ประการหนึ่งคือ การอ้างถึงความยิ่งใหญ่ของ “ชาวเขมร” โดยการโยงเข้ากับการสร้างนครวัด นอกจากนี้มีการพยายามเน้นย้ำถึงชาวเขมรอยู่เป็นระยะๆ เช่น การกล่าวถึงจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในกัมพูชาว่ามีชาวเขมรถึงร้อยละ 99 ของประเทศ ในขณะที่เหลืออีกร้อยละ 1 คือจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น (Kiernan, 1990: 64) ซึ่งการกล่าวอ้างเช่นนี้มีนัยยะบางประการที่แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยละเลยกลุ่มชาติพันธ์อื่นซึ่งในขณะนั้นอาศัยอยู่ในกัมพูชาเกือบร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ แต่เขมรแดงเลือกที่จะหยิบยกขึ้นมาพูดถึง โดยอ้างว่าพวกชาติพันธุ์อื่นในกัมพูชา มีเพียงแค่ร้อยละหนึ่งเท่านั้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เขมรแดงต้องการบ่งบอกว่าชาวเขมรคือประชากรที่เป็นเจ้าของประเทศ

การที่เขมรแดงใช้นโยบายในการยกชาวเขมรขึ้นมาอยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศนั้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อชาวจาม การดำเนินนโยบายบางประการของเขมรแดงนำไปสู่การแบ่งแยกและกีดกันชาวจามซึ่งถือเป็นคนละกลุ่มกับชาวเขมร นโยบายที่อ้องการประกาศใช้กับประชาชนทั่วทั้งประเทศ กลับมีบางรายละเอียดที่

แตกต่างออกไปเมื่อนำนโยบายเหล่านั้นมาใช้กับชาวจาม สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ การอพยพประชาชนออกจากเมือง ชาวเขมรซึ่งเป็น "ประชาชนใหม่"* ถูกอพยพทั้งหมด ในขณะที่ "ประชาชนเก่า" ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในถิ่นฐานเดิมของตนเอง แต่สิ่งต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับชาวจาม เขมรแดงอพยพชาวจามทั้งหมดออกจากถิ่นที่อยู่เดิม โดยไม่ได้คำนึงว่า ชาวจามเหล่านี้คือ ชาวจามที่เป็น "ประชาชนเก่า" หรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่ชาวจามอาศัยอยู่ในเขตปลดปล่อยมาตั้งแต่ต้น ถ้านับตามการตั้งถิ่นฐาน ชาวจามจะถูกจัดอยู่ในสถานะ "ประชาชนเก่า" ถ้าเชื่อว่าเขมรแดงให้อภิสิทธิ์แก่ "ประชาชนเก่า" มากกว่า "ประชาชนใหม่" ในฐานะที่เป็นฐานกำลังสนับสนุนหลักของเขมรแดง ชาวจามซึ่งเป็น "ประชาชนเก่า" กลับไม่ได้รับสิทธิพิเศษดังกล่าว จากการปฏิบัติเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงนัยยะบางประการที่เขมรแดงมองชาวจามเป็นพลเมืองชั้นสอง นอกจากนี้เขมรแดงอาจจะมองในลักษณะที่มีความหวาดระแวงเจือปนอยู่ซึ่งส่งทำให้เลือกปฏิบัติกับชาวจามแตกต่างออกไปจากชาวเขมร

อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายแบ่งแยกนี้ ในช่วงแรกไม่ได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนมากนักเมื่อเทียบกับในช่วงหลัง เนื่องจากก่อน ค.ศ.1975 เขมรแดงต้องการพลังประชาชนซึ่งถือเป็นพลังมวลชนและเป็นพลังสนับสนุนหลักของเขมรแดงที่จะทำให้เป้าหมายของเขมรแดงในการโค่นล้มรัฐบาลลอนนอลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากแทรกซึมเข้าไปยังชนบทแล้ว เขมรแดงพยายามเจาะเข้าไปยังประชาชนที่ถือเป็นกลุ่มชนกลุ่มน้อยในกัมพูชา รวมถึงกลุ่มชนที่อยู่ตามรัฐชาย

---

*ประชาชนเก่าหรือประชาชนมูลฐาน เป็นพวกประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตยึดครองของเขมรแดงมาตั้งแต่ ค.ศ. 1970 ส่วนใหญ่เป็นพวกชาวนาชั้นกลางหรือชาวนายากจน บางครั้งเรียกว่า ประชาชน 18 มีนา เพราะเป็นพวกที่ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารโค่นสมเด็จนโรดมสีหนุของนายพลลอน นอล จึงเข้าป่าร่วมการปฏิวัติกับเขมรแดง หรือบางครั้งก็เรียกว่า "นักเขมา" ซึ่งมีความหมายบ่งบอกถึงการแต่งตัวที่สวมใส่ชุดสีดำ รวมถึงมีผิวสีคล้ำซึ่งเกิดจากการทำงานหนักกลางแดด ในขณะที่คำว่า ประชาชนใหม่หรือประชาชน 17 เมษาหรือผู้อพยพ ใช้เรียกประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในกรุงพนมเปญ รวมถึงประชาชนซึ่งอพยพจากพื้นที่ต่างๆ เข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงพนมเปญในช่วงก่อนที่กองทัพเขมรแดงจะยึดกรุงพนมเปญได้ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในตัวเมืองของเขตต่างๆก่อนการปลดปล่อยของเขมรแดง

ขอบของประเทศด้วย ซึ่งถ้าเปรียบเทียบดูแล้วเห็นได้ว่าประชาชนเหล่านี้คือ พลเมืองชั้นสองตามทัศนะของเขมรแดงในสมัยหลัง ซึ่งนโยบายการหากำลังสนับสนุนจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นนี้ได้นำมาปฏิบัติและใช้ได้ผลอย่างเห็นได้ชัดในภูมิภาคอีสานซึ่ง พอล พต ผู้นำของเขมรแดงได้ใช้ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กวย พนอง จาไรย มาเป็นฐานกำลังในการปฏิวัติ โดยเขมรแดงทำหน้าที่ในการออกปลุกระดมชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ให้เข้าร่วมกับการปฏิวัติ

ภายหลังการรัฐประหารนายพลลอน นอลต่อสมเด็จนโรดมสีหนุในเดือนมีนาคม ค.ศ.1970 เขมรแดงเห็นถึงความจำเป็นในการขยายฐานการสนับสนุนโดยเข้าไปแทรกซึมในชุมชนชาวจามด้วย โดยชักชวนให้เข้ารวมกับเขมรแดงซึ่งแน่นอนว่ามีชาวจามจำนวนหนึ่งเข้าร่วมอย่างเต็มใจ เพราะเขมรแดงมีการอ้างถึง การเข้าร่วมทำสงครามเพื่อให้สมเด็จนโรดมสีหนุกลับคืนสู่อำนาจ การโฆษณาชวนเชื่อนี้เหมือนกับที่ใช้ในส่วนอื่นๆ ของประเทศ เป็นที่น่าสังเกตว่าการอ้างถึงพระนามของสมเด็จนโรดมสีหนุเป็นการโฆษณาชวนเชื่อที่ใช้ได้ผลในพื้นที่ส่วนที่เป็นชนบท เพราะประชาชนเหล่านี้ยังคงศรัทธาในพระองค์อยู่ โดยเฉพาะในเขตกำปงจาม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชาวจามอาศัยอยู่จำนวนมาก และชาวบ้านทั่วๆ ไปมีความตื่นตัวในการรับรู้ข่าวสารบ้านเมืองโดยตลอดและพยายามที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างไรก็ตามเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวบ้านในเขตกำปงจามดูเหมือนว่าจะเป็นข้อยกเว้นที่แตกต่างจากที่อื่นเนื่องจาก ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มีสำนึกทางการเมืองสูงกว่าที่อื่นๆ ทั่วไป ดังนั้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการโฆษณาชวนเชื่อนี้ด้วยเหตุผลนี้เป็นปัจจัยผลักดันประการหนึ่งที่ทำให้ชาวจามจำนวนไม่น้อยเข้าร่วมกับเขมรแดง

นอกเหนือจากการยกเหตุผลในการทำสงครามเพื่อสมเด็จสีหนุแล้ว เขมรแดงยังดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อในหมู่บ้านจามโดยยกตัวอย่างจากบรรพบุรุษของชาวจามไว้ว่า “ถ้าเราไม่สู้ ศาสนาและชาติของเราจะสูญสิ้น...จักรวรรดินิยมอเมริกันจะยึดดินแดนของเราและยกเลิกศาสนาและเชื้อชาติต่างๆ...ถ้าเราไม่ต่อสู้อย่างหนัก จงระวังว่าจะเหมือนกับอาณาจักรจามปา เราต้องไม่ดำเนินรอยตาม

จามปา" (Kiernan, 1999: 259) และยังเพิ่มเติมโดยการที่เขมรแดงสรุปถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลทำให้พวกจามไม่มีประเทศของตนเอง

นอกไปจากการที่ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นที่มีส่วนทำให้การโฆษณาชวนเชื่อของเขมรแดงได้ผลในหมู่ประชาชนแล้วไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการปฏิบัติตัวของกรรมาภิบาลเขมรแดงในช่วง ค.ศ.1970-1972 ซึ่งเขมรแดงใช้ในนโยบายในการปลุกระดมมวลชนอยู่บนพื้นฐานในเรื่อง "จิตวิทยามวลชน" ซึ่งวิธีปฏิบัติก็คือ การทำทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือประชาชน สร้างภาพลักษณ์ที่ดี นอกจากนี้การที่ปฏิบัติตัวโดยแบ่งแยกก็ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าควรที่จะเป็นมิตรและให้ความช่วยเหลือกับเขมรแดงด้วยเช่นกัน เช่น ในภูมิ* เตรียง ซรก** อ็องกอร์เจย ตำบล*** 13 ภูมิภาคหรดี ชาวนาจามได้กล่าวถึงการปฏิบัติตัวของเขมรแดงในช่วงนี้ไว้ว่า "พวกเขาไม่ได้แสดงท่าทีแบ่งแยกกับพวกเรา...ผู้นำของพวกเรายังคงเป็นชาวจามอยู่...พวกเขาปฏิบัติต่อเราอย่างดี" ทำให้ชาวบ้านรู้สึกประทับใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น ถึงขนาดมีการเปรียบเทียบการช่วยเหลือของเขมรแดงต่อชาวบ้านไว้ว่า "เหมือนพ่อช่วยลูก" (Kiernan, 1999: 258-259)

นอกจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเข้าร่วมกับเขมรแดงของชาวจามยังมีปัจจัยอย่างอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จากสภาพการณ์ที่อยู่ในช่วงภาวะสงครามกลางเมือง ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่ในสถานะที่ยากลำบาก ไม่รวมถึงผลกระทบของสงครามที่นำไปสู่การสูญเสียชีวิตของบุคคลใกล้ชิดต่างๆ ตลอดจนทรัพย์สินที่มีอยู่ ทำให้ชาวจามหลายคนสมัครใจที่จะเข้าร่วมกับพวกเขมรแดง ดังกรณีของซิม เมล (Sim Mel) ซึ่งเข้าเป็นทหารเขมรแดงในค.ศ.1971 เพราะโกรธแค้นทหารลอนนอลซึ่งทิ้งระเบิดหมู่บ้านของเขาทำให้ชาวบ้านหลายคน

---

*ใช้ทับศัพท์ คำว่า "ภูมิ" (ភូមិ) ในภาษาเขมร เทียบเท่าได้กับ "หมู่บ้าน" ในภาษาไทย

**ใช้ทับศัพท์ คำว่า "ซรก" (ស្រុក) ในภาษาเขมร เทียบเท่าได้กับ "อำเภอ" ในภาษาไทย

***ใช้ทับศัพท์ คำว่า "ตำบล" (ឃុំ) ในภาษาเขมร รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยกำหนดให้ "ตำบล" เป็นหน่วยการปกครองที่รองลงมาจากระดับภูมิภาคและมีขนาดใหญ่กว่าอำเภอ ใช้แทนคำว่า "เขต" (จังหวัด) ดังนั้น คำว่า "ตำบล"ในที่นี้ไม่ได้มีความหมายเหมือนคำว่า ตำบลในภาษาไทย

เสียชีวิต บ้านเรือนถูกเผาวอดวาย นอกจากนั้นย่าของเขาถูกทหารลอนนอลยิงตาย (Osman, 2002: 57-58)

อย่างไรก็ตามมีชาวจามจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้สมัครใจเข้าร่วมการปฏิวัติแต่ถูกเขมรแดงบังคับ เช่น กรณีของเม มัด (Mae Math) ป้าของเขาได้กล่าวถึงสาเหตุของการเข้าร่วมกับเขมรแดงของเขาไว้ว่า "เขาไม่ได้สมัครใจ (ที่จะเป็นทหารเขมรแดง) เขมรแดงจดชื่อของเขาและนำตัวเขาไป ซึ่งเขาไม่สามารถต่อต้านได้ ถ้าต่อต้านเขมรแดงจะฆ่าพ่อแม่ของเขา นั่นเป็นเหตุผลว่าทำไมเขาถึงไม่กล้าปฏิเสธ (Osman, 2002: 43)

แม้ว่าอาจมีการบีบบังคับชาวจามให้เข้าร่วมกับเขมรแดง แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่านโยบายของเขมรแดงในการหาแนวร่วมชาวจามค่อนข้างที่จะประสบผลสำเร็จในภูมิภาคบูรพาซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีชาวจามอาศัยอยู่มากที่สุด ตัวอย่างของชาวจามที่เข้าร่วมกับเขมรแดงคือ โซ มาน (Sos Man) เขาดำรงตำแหน่งสำคัญของเขมรแดง เป็นหนึ่งในคณะกรรมาธิการภูมิภาคบูรพา ในช่วงที่เกิดสงครามกลางเมืองระหว่างเขมรแดงและรัฐบาลสาธารณรัฐ เขาก่อตั้งขบวนการอิสลามในภูมิภาคบูรพาขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการปฏิวัติขึ้นภายในภูมิภาคนี้ ในช่วงที่เขมรแดงปกครองประเทศ โซ มานยังคงดำรงตำแหน่งเดิมในภูมิภาคบูรพาและเกษียณตนเองออกไปด้วยปัญหาสุขภาพในช่วงก่อน ค.ศ.1977 (Kiernan, 1999: 258) อย่างไรก็ตามในภูมิภาคอื่นๆ ที่มีชาวจามอาศัยอยู่ไม่มีการตั้งองค์กรทางการเมืองที่มีชาวจามเป็นผู้นำขึ้นเลย อาจกล่าวได้ว่า องค์กรทางการเมืองสำคัญของจามในสมัยเขมรแดงนั้น การดำเนินการอยู่ในภูมิภาคบูรพาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งส่งผลต่อมาในสมัยหลัง เพราะชาวจามในพื้นที่บริเวณนี้แสดงการต่อต้านนโยบายของเขมรแดงที่นำมาใช้อย่างชัดเจน

หลังจากการเปิดแนวรบของเขมรแดงใน ค.ศ.1970 กองทัพเขมรแดงก็สามารถยึดครองพื้นที่ครึ่งหนึ่งของประเทศ รวมทั้งควบคุมประชากรร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในกัมพูชา ในเขตที่เขมรแดงเข้ายึดครองได้ตั้งเขตหมู่บ้านปลดปล่อยขึ้น ซึ่งมีการตั้งองค์กรบริหารบางประการซึ่งแตกต่างจากเดิม การเกิดขึ้นมาของรูปแบบการปกครองเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวจามด้วย

เช่นกันเพราะต้องปรับเปลี่ยนสภาพการดำรงชีวิตของตนเองใหม่ เขมรแดงเข้าไปควบคุมและจัดการในด้านต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการดำเนินการปฏิวัติ นโยบายของเขมรแดงที่ใช้ในเขตหมู่บ้านปลดปล่อยคือการต่อต้านผลประโยชน์และสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งเขมรแดงบอกว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ต่างออกไปจากสมัยสังคมราษฎร์นิยมของสมเด็จสีหนุและสมัยสาธารณรัฐของนายพลลอนนอล (อีซา โอซมา, 2002: 31)

ทางด้านการปกครองเพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองที่ใช้ในระดับประเทศมีการปรับเปลี่ยนบางประการเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการปกครองใหม่ โดยมีการเปลี่ยนชื่อเรียกหมู่บ้านต่างๆ เป็นการเรียกโดยใช้ตัวเลขแทน ขั้นต่อมาก็มีการปรับเปลี่ยนตัวบุคคลที่จะมาดูแลประชาชนด้วย เดิมหมู่บ้านจามจะมีผู้นำชุมชนที่เรียกว่า “ฮาคิม” (Hakim) ฮาคิมรับผิดชอบระบบการศึกษาทั้งหมดแต่ไม่ใช่ครูสอนศาสนาที่เรียกว่า “ตวน” (Tuon) ฮาคิมมักทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชาวบ้านไปด้วยในตัวในแต่ละหมู่บ้านจะมีการแบ่งหน่วยการปกครองให้มีขนาดย่อยลงไปอีก โดยหน่วยย่อยนั้นจะเรียกว่า “ชุมอา” (Chum-ah) ประกอบไปด้วยครอบครัวชาวจามประมาณ 25 ครอบครัว (Osman, 2006: 13) ในแต่ละชุมชนจะมีอิหม่ามซึ่งมีหน้าที่การประกอบพิธีกรรมต่างๆ หลังจากเขมรแดงเข้าปกครองเขตหมู่บ้านปลดปล่อยแล้ว เขมรแดงได้ตั้งประธานภูมิ (ผู้ใหญ่บ้าน) ขึ้นมาใหม่ซึ่งประธานภูมิเหล่านี้เขมรแดงเลือกจากการดูภูมิหลังที่ต้องมีฐานะยากจนและไม่มีการศึกษาและยกเลิกตำแหน่งทางการปกครองและศาสนาเดิมในชุมชนจามที่เคยมีมาทั้งหมด

นอกจากนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแทรกซึมของศัตรูหรือบุคคลภายในชุมชนทำตัวเป็นสายลับและป้องกันไม่ให้ประชาชนหลบหนี เขมรแดงได้ห้ามไม่ให้มีการเข้าออกหรือการเดินทางของประชาชนไปยังพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างเสรีเพื่อที่จะได้ควบคุมประชาชนให้อยู่แต่เฉพาะในเขตปลดปล่อยเท่านั้น ดังนั้นผู้ที่มีความประสงค์จะเดินทางไปยังภูมิอื่นๆ จึงต้องมีใบอนุญาตผ่านทางซึ่งออกโดยประธานของภูมิประธานฆุมหรือคณะกรรมาธิการซรกนั้นๆ ในขณะเดียวกันการเดินทางไปยังพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะกรุงพนมเปญก็ถูกสั่งห้ามอย่างเด็ดขาด การเดินทางโดย

ปราศจากใบอนุญาตถือเป็นความผิดร้ายแรง ผู้ที่หลบหนีออกจากภูมิไปยังกรุงพนมเปญ หากถูกจับได้จะถูกลงโทษ

เขมรแดงได้ประกาศยกเลิกการซื้อขายสินค้า ยกเลิกตลาด ยกเลิกการใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนในเขตหมู่บ้านปลดปล่อยตั้งแต่ ค.ศ.1972 ในเขตกำปงจาม ในซรกเกาะธมและซอาง เขตกัณดาล เขมรแดงได้ตั้งหน่วยการซื้อขายสำหรับประชาชนโดยตั้งสหกรณ์ขึ้น แต่ประชาชนชาวจามสามารถซื้อสินค้าได้ในจำนวนที่จำกัด (Osman, 2002: 83) ประชาชนต้องทำงานในระบบสหกรณ์โดยบังคับให้ชาวจามร่วมมือ ประชาชนยังคงอาศัยในบ้านของตนเองได้แต่ทำงานและกินข้าวร่วมกันทั้งหมด ในช่วงแรกการกระทำใดๆ ที่เป็นการลิดรอนสิทธิของชาวจามยังไม่เกิดขึ้นมากนัก ต่อมาเริ่มมีการจับกุมตัวประชาชนไปไต่สวนในคุกอย่างไม่มีเหตุผล โดยเฉพาะบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย พวกที่การศึกษา ปัญญาชน รวมถึงข้าราชการในสังคมเก่า

การแบ่งแยกหรือกีดกันทางชาติพันธุ์เริ่มปรากฏให้เห็นในเอกสารของพรรคในตอนหนึ่งของเอกสาร “การวิเคราะห์และการต่อสู้ทางชนชั้น” ของคณะกรรมาธิการมัชฌิมพรรคที่พิมพ์แจกสมาชิกพรรค ในค.ศ.1973 มีข้อความว่า “คนทุกเชื้อชาติต่างมีผู้ใช้แรงงาน ดังเช่น ชาวกัมพูชาของเรา จะยกเว้นก็แต่พวกมุสลิมเขมรเท่านั้นที่ไม่ต้องเจอกับชีวิตอันยากลำบากมากนัก” (Kiernan, 1997: 260) นอกจากนี้ในเอกสารของคณะกรรมาธิการภูมิภาคอุดรซึ่งส่งไปยังพื้นที่ต่างๆ ภายในภูมิภาคในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1974 ได้มีการแสดงให้เห็นถึงนโยบายในการพยายามทำลายการรวมกลุ่มพวกจามเป็นครั้งแรก “พยายามแบ่งเขมรอิสลามออกเป็นกลุ่มเล็กๆ ให้พวกนี้เข้าร่วมกับสหกรณ์และจัดตั้งระบบความร่วมมือขึ้น...อย่างไรก็ตามการแบ่งพวกจามออกเป็นกลุ่มเล็กๆ มีความสำคัญมาก ไม่อนุญาตให้ชาวจามอยู่รวมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยเด็ดขาด” (Kiernan, 1990: 65)

ต่อมาเริ่มมีการออกกฎข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นการลิดรอนสิทธิในการนับถือศาสนาอิสลามของชาวจามซึ่งถือเป็นการบีบคั้นชาวจามทางด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี มีการบังคับให้ชาวจามเปลี่ยนชื่อของตนเองให้เป็นภาษาเขมร เช่น เม มัด ต้องเปลี่ยนเป็นซารัต (Osman, 2002: 43)

อย่างไรก็ตามเขมรแดงไม่สามารถบังคับในเรื่องนี้ได้ตลอดเพราะพออยู่กันแต่ภายในครอบครัว ทุกคนก็ยังคงเรียกชื่อที่ใช้มาตั้งแต่เกิด นอกจากนี้เด็กเล็กจำได้แต่ชื่อเก่าของตนเองเท่านั้น การบังคับในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ดูเหมือนว่าจะเบาบางถ้าเปรียบเทียบกับในช่วงหลังเมื่อมีการบังคับชาวจามมากขึ้นกว่าเดิมอีก

จากการถูกบีบคั้นและต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของชาวจาม นำไปสู่การต่อต้านเขมรแดงขึ้น ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1974 เกิดกลุ่มกบฏชาวจามกลุ่มแรกขึ้นในภูมิภาคอุดร ชาวจามกลุ่มนี้ลุกขึ้นมาต่อต้านอำนาจของเขมรแดง เพราะไม่พอใจกับนโยบายที่เขมรแดงบังคับให้ชาวจามซึ่งเป็นชาวประมงนำปลาซึ่งพวกเขาหามาได้ไปขายให้กับสหกรณ์ในราคาถูก ทำให้พวกเขาต้องการที่จะซื้อปลากลับคืนมาเพื่อนำไปขายในราคาที่สูงกว่าเดิม เขมรแดงยิงเข้าใส่กลุ่มผู้ประท้วงทำให้มีคนตายและบาดเจ็บมากกว่า 100 คน (Kiernan, 1999: 260-261) เหตุการณ์เหล่านี้ถือว่าเป็นเพียงแค่จุดเริ่มต้นของการปะทะกันระหว่างชาวจามกับทหารเขมรแดง ซึ่งเกิดความรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิมในระยะต่อมา

ภายหลังจากที่เขมรแดงเข้ายึดกรุงพนมเปญในวันที่ 17 เมษายน ค.ศ.1975 อ็องการ์ได้มีคำสั่งให้อพยพประชาชนออกจากกรุงพนมเปญทั้งหมด ในขณะที่ประชาชนชาวเขมรซึ่งอาศัยอยู่ในชนบทส่วนใหญ่ยังคงอยู่ที่เดิม ซึ่งแตกต่างจากชาวจามไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือในชนบทต้องอพยพออกจากที่อยู่อาศัยของตนเองทั้งหมด ในช่วงวันที่ 16-18 เมษายน ค.ศ.1975 จามในกรุงพนมเปญอพยพไปยังซรกสอางและมุกกอมปูลในเขตกัณดาล หลังจากนั้นอีกสามหรือสี่เดือนต่อมาอ็องการ์สั่งให้อพยพชาวจามกลุ่มนี้อีกครั้งไปยังเขตพระวิหารและพระตะบอง ในขณะที่ชาวจามส่วนใหญ่ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตกำปงจามอพยพไปยังรอยต่อของเขตกำปงจามและกำปงธมซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีไข้มาเลเรียชุกชุม ในขณะที่จามในกรุงพระสีหนุอพยพไปยังเขตกำปงสปือและกำปงชนัง จามในเขตกำปอตถูกส่งไปยังซรกตูกเมียะส์และฌูกในเขตเดียวกัน (Osman, 2002: 7) การอพยพชาวจามไปยังที่ต่างๆ ทำให้จำนวนของชาวจามที่เสียชีวิตภายใต้การปกครองในระบอบนี้กระจายอยู่ทั่วทุกแห่งในกัมพูชา

หลังจากสถาปนาอำนาจของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง รวมถึงจัดการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นไปได้ชั่วคราวจนอ็องการ์เกิดความรู้สึกว่า ควรเริ่มการพัฒนาประเทศกัมพูชาให้เป็นสังคมนิยมแบบเต็มขั้นทำให้อ็องการ์เริ่มมีทัศนคติในแง่มุมที่รุนแรงขึ้น โดยมองว่า พวกกลุ่มศาสนาต่าง ๆ จัดเป็นพวกปฏิกิริยาและเป็นศัตรูต่อการปฏิวัติ แม้ว่าในช่วงแรกดูเหมือนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวจามอยู่ แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดความรู้สึกหวาดระแวงไปด้วย ดังเช่นที่อุด บุน เจือน (Ouch Bun Chhoeun) คณะกรรมาธิการตำบล 21 ภูมิภาคบูรพากล่าวว่า "ตามนโยบายของเขมรแดงไม่มีการอนุญาตให้มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น มีเพียงเชื้อชาติเดียวเท่านั้นคือ เขมร ก่อนการปลดปล่อยในค.ศ.1975 พอล พตใกล้ชิดกับพวกจาไรยและชาติพันธุ์กลุ่มอื่น แต่สำหรับอิสลามกลับแตกต่างอออกไป หนึ่งในเหตุผลที่ก่อให้เกิดความแตกต่างคือ การที่จามตั้งองค์กรที่เรียกว่า FLURO Champa ขึ้นเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเองในช่วงสมัยรัฐบาลนายพลลอน นอล ทำให้พอล พตเกิดความรู้สึกไม่ไว้ใจพวกมุสลิม ทำให้หลังค.ศ.1975 ในสายตาของอ็องการ์จึงไม่ให้มีการนับถือศาสนาอิสลามอีกต่อไป" (Kiernan, 1999: 265-266)

ดังนั้นในเดือนกันยายน ค.ศ.1975 อ็องการ์ได้ออกกฎข้อบังคับในชุมชนจามอย่างเป็นทางการซึ่งเกี่ยวข้องกับการนับถือศาสนาอิสลามโดยตรง เรียกกันว่า "แผนการ 5 ข้อ" ก่อน ค.ศ.1975 อ็องการ์ได้ออกกฎข้อบังคับต่าง ๆ เช่น บังคับไม่ให้ชาวจามสวมเครื่องแต่งกายแบบอิสลาม ห้ามผู้หญิงสวมเสื้อผ้าหลากหลายสีสันหรือผู้ชายห้ามสวมกางเกงสีขาวให้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงสวมใส่ได้แต่เสื้อผ้าสีดำเท่านั้น (Short, 2004: 230) ในภูมิภาคหรดีเป็นที่แรกที่มีการสั่งห้ามนุ่งโสร่งแบบชาวจามในเขตหมู่บ้านปลดปล่อย นอกจากนี้เครื่องประดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอัญมณีไม่ได้รับอนุญาตให้สวมใส่เป็นอันขาด การห้ามสตรีจามสวมใส่เครื่องประดับถือเป็นกฎซึ่งปฏิบัติกันมาในเขตหมู่บ้านปลดปล่อย เช่นในภูมิภาคบูรพา มีการออกกฎนี้ใน ค.ศ.1974 ตามคำสัมภาษณ์ของ มุซา โสขา สตรีชาวจาม ซึ่งอาศัยอยู่ในภูมิภาคบูรพา ได้กล่าวว่า "เครื่องประดับถูกสั่งห้าม รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ใช้ประดับร่างกาย เพราะถูกมองว่าเป็นพวกจักรวรรดินิยม" อย่างไรก็ตามในสายตาของชาวจามการสวมใส่เครื่องประดับต่าง ๆ ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของ

สตรีจาม การสั่งห้ามเช่นนี้ถือเป็นการทำลายเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสตรีชาวจาม นอกจากนี้เพื่อไม่ให้ชาวจามมีสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มัสยิดมากกว่า 130 แห่งทั่วประเทศถูกปิด ห้ามไม่ให้ใช้ประกอบพิธีกรรม ในบางพื้นที่ถึงขั้นถูกทำลาย มีมัสยิดเพียง 20 แห่งเท่านั้นที่อยู่รอดปลอดภัยมาได้ในสมัยที่เขมรแดงปกครอง (Sour, 2004)

"แผนการ 5 ข้อ" ที่อ็องการประกาศใช้ประกอบไปด้วย สตรีจามต้องตัดผมให้สั้นและเลิกสวมผ้าคลุมผม ให้ชาวบ้านนำคัมภีร์กุรอานและคัมภีร์คีดาบ* มอบให้กับประธานฆุม บังคับให้เลี้ยงและกินหมู ห้ามไม่ให้ถือบวชและบังคับให้แต่งงานกับชาวเขมร (อีซา โอซมา, 2004: 20) กฎบางข้อคือ กฎที่ให้ชาวจามปฏิบัติมาตั้งแต่ก่อนค.ศ.1975 การประกาศห้ามสิ่งต่างๆ เหล่านี้อ็องการ์มองว่าจะเป็นการกลืนชาวจามให้เป็นชาวเขมรแต่มองในมุมกลับกันมันคือ การลิดรอนเอกลักษณ์และขนบธรรมเนียมของชาวจามที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน

เป็นที่แน่นอนว่า ภายหลังจากการประกาศใช้แผนการ 5 ข้อในชุมชนจามได้สร้างความไม่พอใจแก่ชาวจามเป็นอย่างมาก จนนำไปสู่การต่อต้านกฎระเบียบที่อ็องการ์นำมาปฏิบัติใช้และนำไปสู่การก่อกบฏที่รุนแรงของชาวจามขึ้นในหลายภูมิ โดยเริ่มต้นในภูมิเกาะผล เขตกัณดาล มัต ลี (Mat Ly) หนึ่งในคณะกรรมาธิการซรกซึ่งตอนหลังเข้าร่วมกับชาวบ้านต่อต้านเขมรแดงปัจจุบันเป็นผู้นำของชุมชนจามได้กล่าวถึงเหตุการณ์นั้นว่า "ประมาณเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ค.ศ.1975 คณะกรรมาธิการมัชฌิมพรรคพยายามเก็บคัมภีร์อัลกุรอานในภูมิเกาะผล ทำให้ชาวบ้านพยายามต่อต้าน ทหารยิงปืนใส่ฝูงชนและสังหารหมู่ชาวบ้าน" (Sour, 2004)

การก่อกบฏของชุมชนจามในภูมิเกาะผลได้ส่งผลกระทบไปยังพื้นที่ใกล้เคียงด้วย ทหารเขมรแดงต้องออกประกาศเรียกประชุมชาวจามและพยายามเตือนไม่ให้ชาวจามคนใดก่อการกบฏ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าถ้าเกิดก่อกบฏชะตากรรมของพวกเขาจะต้องเป็นเหมือนชาวจามในภูมิเกาะผล (Osman, 2006: 12) แต่ดูเหมือน

*หนังสือคำสอนหลักศาสนาอิสลาม เขียนเป็นภาษาอารบิก

ว่าประกาศเตือนนี้ไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะหนึ่งสัปดาห์ต่อมาก็เกิดกบฏในภูมิเกาะผลอีก เขมรแดงส่งทหารจากตำบล 21 ไปปราบปรามชาวจาม เกิดการต่อสู้ของประชาชนขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการบรรยายถึงชาวในภูมิเกาะผลว่า "ชาวบ้านได้ถือมีด พร้าเป็นอาวุธในการต่อสู้กับเขมรแดง" (อีซา โอซมา, 2001: 316) จากการปราบปรามในครั้งนี้ส่งผลให้มีชาวจามจำนวนหนึ่งเสียชีวิตและอ็องการ์ได้อพยพชาวจามจำนวนหนึ่งไปยังภูมิภาคอุดรและพายัพอีกครั้งนอกจากนี้อ็องการได้เปลี่ยนชื่อภูมิเกาะผลมาเป็นชื่อที่แสดงให้เห็นถึงความพ่ายแพ้ของพวกจาม

หลังจากนั้นอีกเพียงหนึ่งสัปดาห์ต่อมาเกิดความรุนแรงขึ้นอีกบริเวณภูมิสวายเคลียง ชาวบ้านสังหารคณะกรรมาธิการและทหาร 2 คน ผลคือเขมรแดงสังหารหมู่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมินั้น กองกำลังของเขมรแดงที่เข้าไปปราบปรามชาวบ้านในภูมินี้ ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าเป็นทหารจากภูมิภาคบูรพาหรือเป็นทหารจากส่วนกลางซึ่งคณะกรรมาธิการมัชฌิมพรรคได้สถาปนาขึ้นใหม่เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม ค.ศ.1975 แต่สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นกองกำลังฝ่ายหลังมากกว่า เนื่องจากกองกำลังภูมิภาคบูรพาคลุกคลีใกล้ชิดกับชาวบ้านมานาน รวมถึงทหารที่ประจำการและคณะกรรมาธิการระดับสูงอยู่ในภูมิภาคนี้มีจำนวนหนึ่งที่เป็นทหารชาวจามด้วยหลายครั้งที่มีการกล่าวถึง การที่คณะกรรมาธิการระดับสูงในภูมิภาคบูรพาต้องทนดูการสังหารเพื่อนร่วมชาติพันธุ์ต่อหน้าต่อตา

นอกจากนี้การต่อต้านลุกลามไปยังภูมิอื่นๆ ด้วยซึ่งในบางครั้งเกิดจากความไม่พอใจในสภาพการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายที่เขมรแดงนำมาใช้ จากคำสารภาพของฮาจี ซาเละ ยะยา (Haji Saleh Yahya) ได้มีการกล่าวถึงการก่อกบฏต่อต้านเขมรแดงของชาวจามในวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ.1975 ในเขตกัณดาล ซึ่งสาเหตุมาจาก "ประชาชนเก่า" และ "ประชาชนใหม่" ซึ่งเป็นชาวจามและจีนไม่พอใจกับการได้รับการปันส่วนอาหารในปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงการที่ไม่สามารถเดินทางได้อย่างเสรี จึงร่วมมือกันตั้งกลุ่มแขมร์ซอ (เขมรขาว) ขึ้นเพื่อต่อต้านเขมรแดง โดยจับกรรมาภิบาลเขมรแดง 5-6 คนเป็นตัวประกันและยึดอาวุธของเขมรแดงไว้ในที่เก็บอาวุธ (Osman, 2002: 20) ผลคือในจำนวนผู้ที่ก่อกบฏถูกจับกุมตัวไปไต่สวนในคุกและโดนสังหารในท้ายที่สุด

การต่อต้านของชุมชนชาวจามมีมากขึ้นเรื่อยๆ เห็นได้จากเอกสารต่างๆ ที่ถูกส่งเข้ามายังคณะกรรมาธิการมัชฌิมพรรคเป็นระยะๆ เช่น เลขาธิการกองพล 703 ได้รายงานต่อที่ประชุมว่า ในภูมิชแรจาม กรุงพระสีหนุชาวจามพากันเตรียมมีดไว้ใช้ก่อการกบฏ นอกจากนี้รายงานของคณะกรรมาธิการตำบล 5 ในภูมิภาคพายัพลงวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ.1977 ส่งไปยังส่วนกลางได้อธิบายถึงเหตุผลในการกำจัดชาวจามภายในภูมิภาคของตนเองไว้ว่า "ชนชาติจามไม่ยอมกินเนื้อหมูจึงจับไปสังหาร"(อีซา โอซมา, 2004: 20)

ต่อมาอ็องการ์มีคำสั่งให้อพยพประชาชนเป็นครั้งที่สอง ซึ่งนโยบายนี้ถูกนำไปใช้กับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงชาวจามด้วย เหตุผลในการอพยพอ็องการ์อ้างว่าในบางภูมิภาคมีจำนวนประชากรมากเกินไป เกิดการกระจุกตัวของคน จำต้องกระจายจำนวนประชากรไปยังที่ต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตในทุกภูมิภาค แต่การอพยพชาวจามนั้นมีสาเหตุเบื้องลึกมากกว่านั้นส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการก่อกบฏต่อต้านนโยบายของคณะกรรมาธิการพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา เหตุผลหลักคือชาวจามไม่พอใจการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหามากขึ้นกว่านี้ รวมถึงเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการซ่องสุมกำลังผู้คน ทำให้คณะกรรมาธิการพรรคเห็นควรที่จะอพยพชาวจามส่วนหนึ่งไปยังภูมิภาคอุดรซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรเบาบางทำให้พรรคสามารถที่จะควบคุมชาวจามได้ง่ายกว่า ดังนั้นชาวจามในภูมิภาคบูรพาซึ่งเป็นภูมิภาคที่ก่อการกบฏบ่อยครั้งที่สุดจึงอาศัยอยู่ที่เดิมไม่ได้อพยพเหมือนเช่นชาวเขมรในภูมิภาคบูรพา

เกี่ยวกับการดำเนินนโยบายแบ่งแยกและกีดกันของเขมรแดงต่อชาวจามนั้น เบน เคียร์แนนมองว่า ในสายตาของพอล พตและพวก ชาวจามเป็นชุมชนขนาดใหญ่มีสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกลมเกลียว มีศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ถือเป็นอุปสรรคซึ่งอาจจะพัฒนาถึงขั้นเป็นศัตรูต่อการปกครองแบบรวมศูนย์ของเขมรแดง โดยเฉพาะกับระบบคอมมูนที่เขมรแดงประกาศใช้ระบบนี้ทั่วทั้งประเทศใน ค.ศ.1977 ซึ่งตามหลักปฏิบัติของระบบนี้คือ การที่ประชาชนทุกคนถูกบังคับให้ทำงานร่วมกัน ตลอดจนกินอาหารด้วยกันภายในโรงอาหารรวม

การประกอบอาหารที่ทำขึ้นเป็นการเฉพาะบุคคลไม่ได้รับอนุญาตให้ทำได้อีกต่อไป (Kiernan, 1997: 260) ดังนั้นการทำลายสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของชุมชนชาวจามทำได้โดยการอพยพผู้คนออกไปจากสังคมเดิม นอกเหนือจากการอพยพแล้ว เขมรแดงยังใช้นโยบายพิเศษสำหรับชาวจามคือ การพยายามทำให้ชุมชนชาวจามมีขนาดเล็กลงเพื่อไม่ให้เกิดการสร้างอำนาจที่เข้มแข็งขึ้นมาได้ เห็นได้จากการที่พยายามแบ่งชาวจามออกเป็นกลุ่มเล็กๆ กลุ่มละ 4-5 ครอบครัว บางครอบครัวถูกส่งไปอาศัยอยู่ไกลจากหมู่บ้านเดิมในขณะที่อีกจำนวนหนึ่งถูกส่งไปอยู่กับชุมชนชาวเขมรเพื่อจะได้ทำให้สอดส่งพฤติกรรมของชาวจามได้ง่ายขึ้นซึ่ง

นอกจากนี้ในช่วงหลัง ค.ศ.1977 ซึ่งเป็นปีที่คณะกรรมาธิการมัชฌิมพรรคกุมอำนาจในส่วนกลางได้อย่างเด็ดขาด โดยการกวาดล้างกรรมาภิบาลซึ่งถือว่าเป็นคนละพวกกับตนเอง ด้วยเหตุนี้ชาวจามในฐานะที่เป็นกลุ่มคนที่ต่างออกไปอยู่ในเป้าหมายของการกำจัดด้วยเช่นกันเห็นได้จากการประชุมของของคณะกรรมาธิการภูมิภาคกัณดาล เลขาธิการภูมิภาคกัณดาลได้ประกาศให้กรรมาภิบาลภายใต้การบัญชาการของเขา “สังหารชนชาติจามให้หมดไปจากแผ่นดินกัมพูชาก่อน ค.ศ.1980” (อีซา โอซมา, 2004: 20) จากนโยบายนี้ทำให้เกิดการสังหารชาวจามโดยไม่เลือกหน้ามากขึ้นกว่าในช่วงก่อน ส่งผลต่อชาวจามโดยตรง ดังนั้นในช่วงปีหลังๆ ภายใต้การปกครองของเขมรแดง ไม่เพียงแต่ชาวเขมรเท่านั้นที่ต้องประสบปัญหากับการเสียชีวิตอย่างมากมายเท่านั้น ชาวจามก็ได้รับผลกระทบนี้ด้วยเช่นกัน ส่วนหนึ่งเสียชีวิตจากการสังหารของกรรมาภิบาลเขมรแดง บวกกับสภาวะที่บีบคั้นมากขึ้นในการดำรงชีวิตผสมกับการเกณฑ์แรงงานเพิ่มผลผลิตและสร้างระบบชลประทาน ปราศจากการพักผ่อนและขาดแคลนอาหาร ทำให้อัตราการเสียชีวิตของชาวจามในช่วงนี้เพิ่มมากขึ้น

กรรมาภิบาลเขมรแดงชาวจามก็ต้องเผชิญกับปัญหานี้เช่นกัน แต่สาเหตุมาจากความขัดแย้งภายในพรรคซึ่งทางคณะกรรมาธิการพรรคต้องการกวาดล้างกรรมาภิบาลในภูมิภาคบูรพา ช่วง ปลายค.ศ.1977-ต้น ค.ศ.1978 ซึ่งพรรคมองว่ากรรมาภิบาลในภูมิภาคนี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเวียดนามประจวบเหมาะกับ

การที่พรรคต้องการดึงอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและพยายามเปลี่ยนถ่ายเลือดให้มีแต่พวกตนเองเท่านั้น กรรมาภิบาลจามได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์นี้ โดยตกเป็นเป้าหมายอันดับต้นๆ ในการถูกกวาดล้างก่อนกรรมาภิบาลที่เป็นชาวเขมร

หลังการปกครองของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย จากนโยบายการกีดกันทางชาติพันธุ์ของเขมรแดงต่อชาวจามดูเหมือนว่าจะส่งผลต่อชาวจามในเวลาต่อมา กรณีหนึ่งคือ การห้ามไม่ให้ชาวจามพูดภาษาตนเอง ทำให้ลูกหลานจามไม่สามารถพูดภาษาจามได้ แม้กระทั่งในปัจจุบันชาวจามในกำปอต กรุงพระสีหนุก็ไม่พูดภาษาของตนเองแล้วนอกจากนี้การที่กลุ่มผู้นำศาสนารวมถึงผู้สูงอายุในชุมชนที่พูดภาษาจามถูกสังหารในช่วงเขมรแดงเกือบหมด ทำให้เกิดช่องว่างทางการศึกษาและช่องว่างระหว่างอายุของบุคคลที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำของชุมชนด้วย เห็นได้ว่าคนที่ขึ้นมาเป็นผู้นำทางศาสนาในชุมชนชาวจามปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพวกไม่รู้หนังสือ แต่เมื่อมองในอีกด้านหนึ่งจะพบว่าระดับการศึกษาของชุมชนชาวจามในช่วงก่อนที่เขมรแดงปกครองอยู่ในลักษณะใกล้เคียงกันกับการศึกษาของประชาชนในชนบท ผู้ที่มีฐานะเท่านั้นที่จะได้รับโอกาสในการศึกษาและชาวจามส่วนใหญ่เน้นการศึกษาทางด้านศาสนามากกว่าที่จะเรียนตามแบบการศึกษาสมัยใหม่

ถึงแม้ว่าภาพเกี่ยวกับชาวจามภายใต้การปกครองของกัมพูชาประชาธิปไตยดูเหมือนว่าจะเป็นไปในทิศทางที่ไม่ค่อยดี ชาวจามถูกทารุณกรรมต่างๆ นาๆ รวมถึงการเสียชีวิตจากทั้งโรคภัยไข้เจ็บและการทำงานหนัก ดังเช่นในภูมิสวายเคลียง ก่อนหน้าการปกครองของเขมรแดงภูมินี้มีคนอาศัยอยู่ประมาณ 6,200 คน แต่พอสิ้นสุดการปกครองในระบอบนี้มีประชาชนกลับมายังถิ่นฐานเดิมเพียงแค่ 600 คนเท่านั้น (Osman, 2006: 81) แต่สิ่งที่เกิดตามมาจากการเสียชีวิตของประชาชนที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเพิ่มบทบาทของสตรีในชุมชนจามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เดิมภาพประชาชนที่กลับเข้ามาในกรุงพนมเปญภายหลังจากการที่เวียดนามโค่นล้มการปกครองในระบอบนี้เมื่อวันที่ 7 มกราคม ค.ศ.1979 ที่ปรากฏให้เห็นส่วนใหญ่คือ ผู้หญิงและเด็ก แน่นอนว่าสัดส่วนของผู้ชายที่เสียชีวิตในช่วงนี้มีมากกว่า เหตุที่ทำให้จำนวนประชากรชายรอดชีวิตมาได้น้อยมากในช่วง

ที่เขมรแดงปกครองมาจากการที่ผู้ชายมักตกเป็นผู้ต้องสงสัยอันดับหนึ่งของอ็องการ์* นอกจากนี้จากการที่ต้องทำสงครามอยู่ตลอดเวลาทำให้ผู้ชายซึ่งรับภาระหน้าที่ทางการทหารต้องถูกเกณฑ์ไปรบ

ชาวจามก็เช่นเดียวกันกับภาพโครงสร้างของจำนวนประชากรทั่วกัมพูชา สามในสี่ของผู้รอดชีวิตในชุมชนจามคือ ผู้หญิงและเด็ก สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นภายใต้ด้านที่ไม่ค่อยน่าจดจำเท่าใดนักและส่งผลทางอ้อมต่อชุมชนจามในกัมพูชาปัจจุบันคือจากการที่ประชากรชายในกัมพูชาหลงเหลืออยู่ในอัตราส่วนที่น้อยกว่าผู้หญิงอย่างมากนั้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนชาวจาม เพราะทำให้บทบาทของสตรีชาวจามที่เดิมต้องอยู่ภายใต้ร่มเงาของผู้ชายซึ่งเป็นสามี รวมถึงผู้นำชุมชนกลับพลิกจากหน้ามือเป็นหลังมือ กลายเป็นว่าสตรีจามขึ้นมามีบทบาทในการเป็นหัวหน้าครอบครัวรับภาระดูแลสมาชิกที่ยังหลงเหลืออยู่แทนสามีของตนเองที่เสียชีวิตไปในช่วงเขมรแดง การที่สตรีจามได้รับโอกาสในด้านต่างๆ มากขึ้น รวมถึงด้านการศึกษาด้วย ซึ่งในอนาคตแนวโน้มในการพยายามส่งเสริมให้สตรีชาวจามได้รับการศึกษาตามแบบสมัยใหม่ตลอดจนการเพิ่มขึ้นของอัตราการรู้หนังสือของทั้งผู้ชายและผู้หญิงในชุมชนชาวจามเป็นสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อไปเพื่อที่ชาวจามเหล่านี้จะได้นำทักษะความรู้มาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนหรือสังคมของตนเองให้เข้มแข็ง

อย่างไรก็ตามไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ความรู้สึกแปลกแยกระหว่างคนเขมรและจามดูเหมือนว่าจะยังคงหลงเหลืออยู่ในบางพื้นที่และมีปรากฏให้เห็นอยู่ในสังคมกัมพูชาปัจจุบัน เห็นได้จากเมื่อค.ศ. 2005 มีรายการสารคดีของกัมพูชารายการหนึ่งเสนอเรื่องราวและเอกลักษณ์ของพวกจาม ส่วนหนึ่งเสนอถึงการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนจามแต่มีนัยยะบางประการที่สารคดีชิ้นนี้พยายามแฝงให้เห็นไว้ว่า การที่ชาวจามจะประสบความสำเร็จในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมักมาจากโชคช่วยมากกว่าเกิดขึ้นจากความพยายามของตนเอง นอกเหนือจากนั้นยังได้เสนอ

*มาจากคำว่า "อ็องการ์เลอ" (អង្គការលើ) หรือองค์การสูงสุดคือ คณะผู้บริหารประเทศ ซึ่งได้แก่ พอล พต นวน เจีย เอียง ซารี เขียว สัมพัน และซอน เซน อ็องการ์เลอมีหน้าที่ในการวางแผนและกำหนดนโยบายต่างๆ

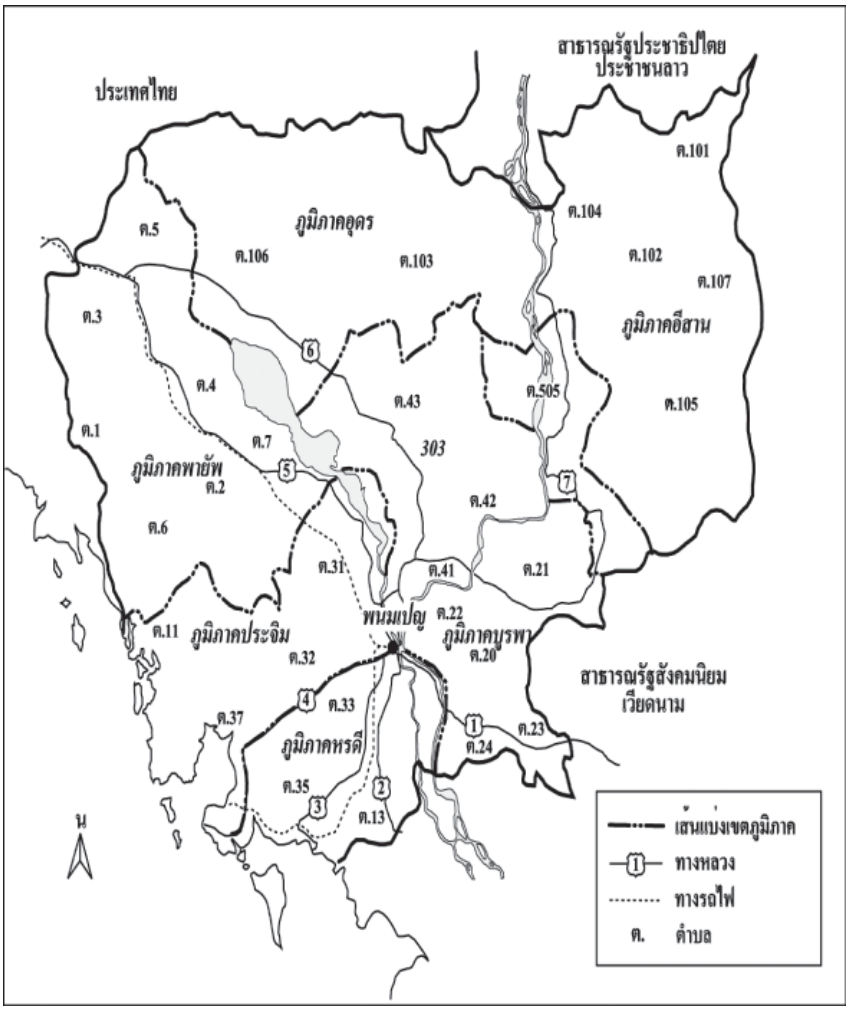

แผนที่แสดงการแบ่งเขตการปกครองในสมัยกัมพูชาประชาธิปไตย

ภาพลักษณ์บางประการของชาวจามที่ขัดกับหลักศาสนา เช่น ชายชาวจามสวมต่างหู สวมใส่เสื้อผ้าที่ไว้สำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเวลาปกติ รวมถึงการดื่มเบียร์ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม (So, 2005) แน่นอนว่าสารคดีเรื่องนี้ถูกต่อต้านจากชุมชนจามในกัมพูชา

แม้ว่านโยบายของเขมรแดงในการกีดกันทางเชื้อชาติส่งผลกระทบต่อชาวจามในทุกๆ ด้าน แต่ด้านที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคงหนีไม่พ้นทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีเพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้ต้องอาศัยการสืบทอดของคนในชุมชน จากการที่ผู้นำทางศาสนาจำนวนมากเสียชีวิตในช่วงนี้ทำให้ขาดการเชื่อมต่อของคนในชุมชนจาม แต่สิ่งที่เป็นที่ท้าทายเพิ่มขึ้นต่อจากผลของนโยบายการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ของเขมรแดงคือ การหลั่งไหลเข้ามาของกระแสโลกในยุคใหม่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมของเยาวชนจามมากขึ้น การรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มตนให้คงอยู่เป็นเรื่องที่ท้าท้ายในอนาคตสำหรับชุมชนจามในกัมพูชา

บรรณานุกรม

พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์, 2541. “การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์, ปัญหาและการเมืองของการนิยาม ความรุนแรงในยุคเขมรแดง,” รัฐศาสตร์สาร 3 : 321 - 349.

រ៉ាអ៊ូល ដែន៎រ. រដ្ឋធម្មនុញ្ញទំាងឡាយនៅកម្ពុជា. **ស្វែងរកការពិត** 35 □វិច្ឆិកា 2002): 29-43. [ราอูล แจนนาร์. 2.002. “รัฐธรรมนูญทั้งหลายในกัมพูชา”. แสวงหาความจริง 35 (พฤศจิกายน): 29-43].

ហួត រុទ្ធី. **ប្រជុំរដ្ឋធម្មនុញ្ញខ្មែរ ពីឆ្នាំ 1947 – 1999**. ភ្នំពេញ: មហាវិទ្យាល័យន៎រតុន, 1997 [ฮวด รุทธี. 1997. ประชุมรัฐธรรมนูญเขมร ปี 1947-1999. พนมเปญ: มหาวิทยาลัยนอร์ตัน].

អ៊ីសាឌុស្មាន. **ការបះបោររបស់ជនជាតិចាមក្នុងស្រុកក្រូចឆ្មារប្រឆាំងនឹងខ្មែរក្រហម** [อีซา โอซมา. 2002. **การกบฏต่อเขมรแดงของชนชาติจามในซรกโกรจฉมาร์**]. In 4th National Socio-Cultural Research Congress on Cambodia, November 6-8, 2001, Royal University of Phnom Penh.

អ៊ីសាខុស្សាន. ជនជាតិចាមរងគ្រោះក្រោមការឃោសនារបស់ខ្មែរក្រហម. **ស្វែងរកការពិត** 3ី មីនា 2000): 2-3. [อีซา โอซมา. 2000. "ชนชาติจามที่เป็นเหยื่อการโฆษณาของเขมรแดง". **แสวงหาความจริง** 3 (มีนาคม): 2-3].

អ៊ីសាខុស្សាន. រឿងរាវហ៊ឹម ម៉ានក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ. **ស្វែងរកការពិត** 53 (ឧសភា 2004): 20-23. [อีซา โอซมา. 2004. "เรื่องราวของฮีม มานในระบอบกัมพูชาประชาธิปไตย". แสวงหาความจริง 53 (พฤษภาคม): 20-23].

Bunsou Sour, 2004. **A Female Khmer Rouge (Cham Muslim Comrade)** [Online], Available from http://www.dccam.org. [15 November 2004].

Farina So, 2005. **The Study of the Qur-An vs. Modern Education for Islamic Women in Cambodia.** Short Course on Islam, Gender and Reproductive Right, Southeast Asia, 4-25 June Indonesia

Kersten, Carool. 2006. "Cambodia's Muslim King: Khmer and Dutch Sources on the Conversion of Reameathipadei I, 1642-1658" Journal of Southeast Asian Studies 37, 6 (February): 1-22

Kiernan, Ben. 2001. "Myth, nationalism and Genocide," Journal of Genocide Research 3, 3: 187-206.

Kiernan, Ben. 1990. "The Genocide in Cambodia, 1975-79," Bulletin of Concerned Asian Scholars 22 (2): 35 - 40

Kiernan, Ben. 1997. **The Pol Pot Regime: Race, Power and Genocide in Cambodia Under the Khmer Rouge, 1975-1979.** Chiang Mai: Silkworm Books.

Kiernan, Ben. 1990. "The Survival of Cambodia's Ethnic Minorities," **Cultural Survival** 14 (3): 64-66.

Short, Philip. 2004. **Pol Pot: The History of a Nightmare.** London : John Murray.

"Telegram of the Khmer Rouge No.15," dated 30 November 1975. Documentation Center of Cambodia Catalogue No.L0145.

Thion, Serge. 1993. **Watching Cambodia.** Bangkok: White Lotus.

Vickery, Michael. 1990. "Comments on Cham Population Figures," Bulletin of Concerned Asian Scholars 22 (1): 31 – 33

Vickery, Michael. 1999. **Cambodia 1975-1982.** Chiang Mai: Silkworm Books.

Ysa Osman, 2002. **Oukoubah: Justice for the Cham Muslim under the Democratic Kampuchea Regime.** Phnom Penh: The Documentaion Center of Cambodia.

Ysa Osman, 2006. **The Cham Rebeillion: Survivors' Stories from the village.** Phnom Penh: The Documentaion Center of Cambodia.